

Анна Іванчук, канд.пед.наук, доцент
*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
м. Умань*

Світлана Шумаєва, канд.пед.наук, доцент
*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
м. Умань*

СПІЛЬНОТА ДОСЛІДНИКІВ ЯК МЕТОД ІННОВАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.

Сучасна школа поступово відходить від цих позицій, переорієнтовується на визнання особистості дитини найвищою цінністю, спрямування вчителя на гуманні, демократичні принципи спільної з учнем життєдіяльності, посилення значущості пізнання особистості школяра і дій з розвитку його здібностей і природних задатків. Одне з провідних місць серед засобів вирішення цього завдання належить особистісно орієнтованій педагогіці, яка засновується на гуманістичній спрямованості й психотерапевтичному характері діяльності педагога і має за мету вільний, творчий розвиток особистості дитини. Її основним методологічним принципом виступає діяльнісний підхід до розв'язання питань засвоєння теорії і набуття практичних умінь і навичок.

Спільнота дослідників. Це словосполучення вперше було вжите Ч.Пірсом і означало практичні дії учасників наукового дослідження, які пов'язувалися з використанням „подібних процедур у досягненні ідентичних цілей”. У Ліпмана йдеться про перетворення класу на дослідницьку спільноту, в якій учні слухають один одного з повагою, висувають ідеї з урахуванням ідей інших, наводять аргументи в разі непідкріплених думок, допомагають один одному робити висновки із сказаного й ідентифікувати посилання. Даючи характеристику цього феномену, Ліпман зазначає, що спільнота дослідників прагне йти за логікою дослідження, не заганняючи себе в межі, створені суміжними дисциплінами.

Основним методом пізнання в спільноті дослідників є діалог, залучаючись до якого учні прямують до навчальної мети не прямо, а „ніби човен, зигзагами”. Це дає змогу кожному його учаснику організувати та реалізувати свою розумову діяльність відповідно до індивідуальних можливостей. При цьому, що на нашу думку, є особливо цінним, жоден з них не сприймає своє незнання як принизливу рису, а намагається в процесі спілкування з іншими набути необхідних знань, сприймаючи їх як власне досягнення. Цьому сприяє й те, що запропонована школярам програма не є чіткою й жорстко структурованою, щоб не паралізувати їхню думку.

Досить повну характеристику цього феномену подає Е.М.Шарп у статті „Сообщество исследователей”: образование для демократии” [1]. Основною його характеристикою вона вважає діалог, який формується колективно з усіх розумних розмірковувань, що висловлюються його учасниками. Долучаючись до роботи у спільноті дослідників, привносячи у дискусії логічні, епістемологічні, естетичні, етичні, соціальні й політичні розмірковування, школярі вчаться критикувати слабку аргументацію, вибудовувати обґрунтовані судження, брати на себе відповідальність за свій внесок у загальний контекст дискусії, слідувати шляхом пошуку, усвідомлювати свою залежність від інших, поважати їхні погляди, а коли необхідно – спільно долучатися до самокорегування. У процесі діалогу вони оволодівають практичними навичками вироблення гарних суджень.

Спільнота дослідників має певні когнітивні, соціальні й соціально-психологічні характеристики.

Поряд із когнітивними, спільноті дослідників притаманні кілька типів соціальної поведінки: вислуховування іншого, підтримка один одного шляхом посилення і підтвердження його позиції, критичне дослідження поглядів інших, висунення аргументів на захист тієї чи іншої точки зору навіть за умови непогодження з нею, серйозне прийняття ідей інших людей, що

виявляється у реакції на них та заохоченні співрозмовника до більш повного вияву своєї думки. Соціальна поведінка передбачає прояв турботи, і не лише щодо дотримання логічних норм, а й щодо всебічного розвитку кожного з членів спільноти.

Учасники спільноти ніколи не виступають у позиції тих, хто обороняється. Обговорення ідей інших передбачає відкритість до істини, яка зароджується, присвячення себе їй у найширшому розумінні цього слова. А щоб навчитися цьому, діти мають розуміти, що вони багато чого не знають, якщо взагалі щось знають.

Рефлексія з приводу власного мислення відбувається одночасно з аналізом і корегуванням методів і процедур, які використовуються. „Засвоєння методології самокорекції у спільноті робить його членів людьми, що вміють критично мислити критично мислячими, тобто індивідами, відкритими для самовдосконалення, сприйнятливими до контексту і свідомо використовуючими критерії у виробленні практичних суджень”.

Формування „Я” дитини відбувається, коли вона вивчає мову, здійснює самоконтроль і обґрунтовує свої судження, базуючись на ідеалах, критеріях і нормах, які вважає вартими уваги. Вдаючись до філософських розмірковувань, дитина має можливість „критично оцінювати ці рамки й реконструювати їх відповідно до того, що вважається доцільним у даній ситуації” [1, с.44]. Засобом реалізації таких ідей на практиці пропонується створення в класі учнівської спільноти (classroom community of inquiry), яка надає кожній дитині можливість розповісти свою історію. Такі історії розкривають погляди дітей, їхні спроби самокорекції та імпровізації, вибір правильних реакцій на непередбачувані обставини; вони демонструють здатність учня змінювати свої погляди, наявність у нього умінь розуміти не тільки інших людей, а й інші погляди, дають змогу набувати нових навичок та звичок, тобто забезпечують його зростання. Жити в спільноті допитливих, „це

більше, ніж думати про життя. Це – жити, залучаючи весь свій інтелект, уяву та емоції до формування творчих взаємин з іншими людьми і світом природи, перетворюючи таким чином повсякденний досвід у мистецтво пошуку ідеалу” [3]

Залучаючись до обговорення в спільноті допитливих, діти набувають умінь уважно слухати, інтерпретувати, розуміти слова інших, ілюструвати їх прикладами з власного життя. Такі процеси відбуваються завдяки тому, що самостійне мислення в спільноті потребує оригінального підходу до моральних цінностей, передбачає вміння робити критичний аналіз вихідних посилок про світ, що нас оточує, культуру, відмовлятися від умовностей, які уявляються деструктивними.

Учні завжди дивує, що їхні однокласники можуть думати про ті самі речі інакше. Це відкриття і стає початком філософського пошуку. У такий спосіб у них розвивається здатність входити у світ один одного і бачити його з позицій інших, формується інтелектуальне співчуття (Дж.Дьюї), що виступає передумовою серйозних пошуків у сфері моралі. Усвідомлюючи такі важливі поняття, як „людина”, „свобода”, „істина”, „дружба”, „колектив”, „правило”, „мова”, „краса”, „любов”, „добродійність”, визначаючи їх значення для самих себе, діти поступово змінюються самі. Відбувається „зміщення у свідомості, у вимогах до себе стосовно свободи, здатності думати самостійно й діяти відповідно до своїх рішень, прийнятих у результаті колективного обговорення” [1, с.45].

Спільнота дослідників – цілісна соціальна організація, яка створює у своїх членів позитивне відчуття приналежності. Перебуваючи в ній, діти мають можливість „реалізувати ту розумність, яку рідко можна практикувати поза ним – у хвилюваннях життя. Лише тут вони набувають спроможності оцінювати свої сили, що зросли, наслідком чого стає підвищення їхньої самооцінки” [2, с.25].

Література:

1. Шарп Енн Маргарет. Навчання демократії / Шарп Енн Маргарет. // Рідна школа. – 2001. – № 4. – С. 43–47.
2. Lipman M. Thinking and the School Curriculum // Lipman M, Sharp M., Oscanyan F. Philosophy in the Classroom. Sec/ Ed./ Lipman M. – Philadelphia, 1980. – P.12 –31.
3. Sharp Ann Margaret. Philosophy for Children: The Missing Link between Philosophy and Education / Sharp Ann Margaret.- Montclair State University, 2000. – 45 p.